

ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Зубенко Сергій Євгенович

*аспірант науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання
кримінальним правопорушенням факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства відбувається за різними напрямками та у різноманітних формах, кожна з яких знаходить своє регулювання у міжнародних договорах і має регламентуватися національним кримінальним процесуальним законодавством. Таке співробітництво здійснюється для досягнення цілей судочинства і може відбуватися на різних стадіях кримінального провадження [6, с. 114].

Не можемо не погодитись з тим, що співпраця правоохоронних органів має здійснюватися в режимі міжнародної законності, тобто при точному і неухильному дотриманні міжнародно-правових норм, а в першу чергу – загальноновизнаних норм міжнародного права. Здійснюючи взаємодію в правоохоронній сфері, держави використовують дві основні правові форми:

1) договірно-правова або конвенційна – висновок і реалізація двосторонніх або багатосторонніх договорів, в яких регулюються відносини в даній сфері, з правоохоронними органами іноземних держав;

2) інституційна – співпраця в межах міжнародних організацій, як загального, так і регіонального характеру: ООН, Інтерпол, Рада Європи, ОБСЄ та ін. [3, с. 91–92].

Під процесуальними формами міжнародного співробітництва під час кримінального провадження необхідно розуміти зовнішній вираз, прояв узгодженої або сумісної діяльності, що виражається у визначеному кримінальним процесуальним законодавством порядку провадження окремих процесуальних дій та порядок прийняття та виконання процесуальних рішень, із урахуванням особливостей та відмінностей кожного з проваджень, обсягу, суб'єктів та предмету правового регулювання, а також наявності специфічної мети [6, с. 118]. Вважаємо, що форми міжнародного співробітництва є різновидами діяльності уповноважених (компетентних) органів, які спрямовані на вирішення завдань кримінального провадження, що здійснюється в межах

співпраці, передбаченої нормами міжнародного або національного законодавства держав.

Науковці Удалова Л. Д., Макаров М. А., Азаров Ю. І., Заїка С. О., Кубарева О. В., Римарчук О. В., Рожнова В. В., Савицький Д. О. говорять, що конструкція ст. 542 КПК України дозволяє виділити сім форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження: 1) вручення документів; 2) виконання окремих процесуальних дій; 3) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; 4) тимчасова передача осіб; 5) перейняття кримінального переслідування; 6) передача засуджених осіб; 7) виконання вироків [1, с. 395].

Леган І. М. вивчаючи основні напрями й форми міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності виділяє такі основні напрямки міждержавного співробітництва в боротьбі із транснаціональною злочинністю: 1) обмін інформацією, в тому числі оперативною, криміналістичною, правовою; 2) виконання запитів про проведення оперативно-розшукових заходів; 3) надання правової допомоги у кримінальних справах; 4) екстрадиція осіб для притягнення їх до кримінальної відповідальності або для виконання вироку; 5) укладення та реалізація міжнародних договорів у протидії злочинам, що загрожують міжнародній безпеці; 6) розробка міжнародних норм обов'язкового або рекомендаційного характеру у сфері охорони правопорядку та кримінального правосуддя; 7) визнання та виконання рішень компетентних органів іноземних держав у кримінальних та адміністративних справах; 8) проведення спільних наукових досліджень, пов'язаних із проблемами протидії та запобігання злочинності, обмін досвідом щодо їх вирішення; 9) надання матеріальної, технічної та експертної допомоги (підготовка та підвищення кваліфікації кадрів, надання експертних послуг) [3, с. 91–92].

Також, Леган І.М. надає і такі типові форми міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії транснаціональній злочинності: 1) попередження, запобігання та протидія організованим злочинам шляхом проведення спільних оперативно розшукових дій та заходів, виявлення можливих причин та загроз на шляху функціонування та розвитку транснаціональної злочинності; 2) взаємна правова допомога та співпраця у напрямках розслідування, виконання процесуальних дій (огляди, обшуки, експертизи, допити тощо) та судового розгляду кримінальних справ про транснаціональну злочинність; 3) видача злочинців, причетних до транснаціональних злочинів іншим державам або міжнародним органам з метою притягнення до кримінальної відповідальності; 4) передача проваджень у кримінальних справах з метою кримінального переслідування на підставі клопотань інших держав; 5) передача обвинувачених або

засуджених осіб з метою відбування покарання за ініціативи інших держав, громадянами якої вони є або на території якої постійно проживають; 6) обмін досвідом та спільні навчання представників правоохоронних органів різних держав з метою запобігання та протидії транснаціональній злочинності; 7) підготовка спеціальних кадрів, надання відповідних послуг, забезпечення матеріально-технічними ресурсами з метою протидії транснаціональній злочинності [4, с. 180].

На думку Пашковського М. І. слід виділяти наступні основні процесуальні види взаємодії у кримінальному судочинстві: міжнародну правову допомогу у кримінальних провадженнях (у вузькому розумінні); видачу (екстрадицію), передачу (для міжнародних організацій) переслідуваних осіб (підозрюваних, обвинувачених); передачу засуджених осіб; перейняття кримінального провадження; виконання рішень [5, с. 9].

Вищевказане говорить про те, що серед науковців немає єдиної думки щодо форм міжнародного співробітництва, а тому пропонуємо розглянути форми, визначені законодавцем. Ст. 542 КПК України надано такі форми міжнародного співробітництва: 1) надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів; 2) виконання окремих процесуальних дій; 3) видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб; 4) перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб; 5) виконання вироків. [2]. Слід акцентувати увагу на тому, що інші форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження можуть бути передбачені міжнародними договорами та угодами України. А тому пропонуємо наступний перелік форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження:

- 1) обмін інформацією під час досудового розслідування;
- 2) участь представників правоохоронних органів договірної держави у проведенні процесуальних дій;
- 3) міжнародна правова допомога;
- 4) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;
- 5) тимчасова передача осіб;
- 6) перейняття кримінального переслідування;
- 7) передача засуджених осіб;
- 8) виконання вироків;
- 9) інші форми співробітництва, що передбачені міжнародними договорами та угодами (перевидача особи третій державі, тимчасовий арешт особи, транзитне перевезення та передача особи або власності тощо).

Література:

1. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях : навч. посіб. / Л. Д. Удалова та ін. Київ, 2020. 497 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/2869> (дата звернення 30.11.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 27.11.2024).
3. Леган І.М. Основні напрями й форми міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. С. 89–93. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/c5817099-a841-49ba-a6de-6316127829eb> (дата звернення 28.11.2024).
4. Леган І.М. Удосконалення правового механізму міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. *Нове українське право*. 2022. № 2. С. 177–181. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/download/249/227/466> (дата звернення 12.11.2024).
5. Пашковський М. І. Особливості доказування у кримінальних справах, пов'язаних з наданням міжнародної правової допомоги : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2003. 21 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/17827> (дата звернення 18.11.2024).
6. Підгородинська А.В. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні : поняття та процесуальні форми. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 4. Том 3. С. 114–118. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhdu_jur_2015_4\(3\)_29.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhdu_jur_2015_4(3)_29.pdf) (дата звернення 30.11.2024).